

ПИСМЕНИ ЗАДАТАК НАГРАЂЕН ПРВОМ НАГРАДОМ

Филип Љубичић, IV разред Филолошка гимназија, Београд
КРИТИКЕ ЈОВАНА СКЕРЛИЋА У СВОМ И НАШЕМ ВРЕМЕНУ

„Каква је ово непажња?!”, помисли Скерлић. „На какве ли се то начине опходе према делима ових аутора? Великана! Дучићеве корице окрњене, Змајевих једва да и има. Леже овде, потопљене у прашину и заборав”. Зашао је у други ред. Извукао је гломазну књигу и прешао јагодицама преко утиснутих слова наслова. Била је то читанка за други разред. Окретао је листове, пуштајући их да клизе преко прстију. Негде при средини сусрете се са именима људи о којима је и сам писао: Доситејева аутобиографија, предговори Светозара Марковића, Јакшићеви стихови, Лазаревићеве приповетке... „Погледај! Ево и ове луде главе. Костићу, фантасте, и ти си ту! Каква дружина! У добре људе одрастају они што добре мисли у раним данима прочитају. Крепка реч ових дела само промућурне карактере може створити. Нека, нека! Глава што кроз књиге прође и зидове ће памећу пробијати”.

Одмах крај читанке лежало је његово дело: читав низ Писаца и књига, серија објављивана од 1907. до 1913. Попут Дучићеве збирке, биле су лоше очуване и папир је претио да склизне из повеза. Наслови су се одмотавали: Две женске књиге, Лажни модернизам у српској књижевности, Једна књижевна зараза, Србија, њена култура и књижевност, Млада српска поезија и приповетка, Лична народна иницијатива, Два индивидуализма... Читуцкао је оно што је његова рука писала пре толико година, углавном уживајући у жижи поноса која му је титрала у грудима. „Моја реч живи. 13 Чак и у овим запуштеним и хладним ходницима, она је и даље ту. Она би и даље имала шта рећи”.

Узе другу читанку, намењену старијим средњошколцима. Однесе је до стола и рашири њене корице. У читанци за трећи разред пронађе своју импресионистичку критику. Ону што је писао о Станковићевој Коштани. Налазила се тик иза Бориног романа, а уз драмски комад с певањем. Обујми је погледом и у трену се згреја топлином негдашњег утиска због којег је Коштану прозвао „једном од најлепших, најпоетичнијих и најдубљих песама целе наше књижевности”. За њега је Коштана била песма – интимна, дубока, болна, мека севдалинка о севдаку и дерту, „љубав која је јача од смрти и која се најзад изједначује са смрћу”. „Заиста, смрти за Коштану не може бити, трептај њеног живота још увек распламсава младост, а ни нашим именима не да да згасну”.

Сиде у столицу, па разгаљеног погледа настави да листа. „И друге су исписнике, књижевне сапутнике, упамтили. У садржају читанке: Ракић, Шантић, Дучић и Бојић. Види ли данашња младост те царске галије онако како смо их ми гледали?” Погледа дно странице и примети нацртана срца, цетове и подебљане стихове неких песама. И би му мило. „Људи их и данас воле. Био сам у праву када сам онако говорио о тим младићима. Питам се, ко ли препознаје данашњу децу? И песме у њима?”

Из те запитаности пренуше га „два индивидуализма”. „Нирвана”, „Тамница”, „Можда спава”. „Каква је ово гротеска!? Побогу, зар Дис? Хм, ево га и „Круг”! Дакле, и Секулићева! Шта ли су они за живота урадили па им дела стоје у оваквим књигама? Шта ли уче ову децу?” Наслони се и прочита издвојене песме. Препознао је исте мане, исте јадиковске делове о којима је некада написао редове набубреле иронијом. Прочита друге анализе које су пратиле текстове у читанци и кисело се осмехну. „Има ли краја? Узели су овог проклетог песника, неумесног подражаваоца, његов ламентирајући стих”. Али, залазећи све дубље у туђе критике, у записе које су ђаци остављали на листовима, он заузда своје 14 мисли. Једно је било водити се сопственом мишљу, а сасвим друго суочавати се са толико других виђења која се нису слагала са твојим.

„Шта се догодило? Каква се то прекретница у размишљању десила? Виде ли кога величају? Оргију и небулозу... Да ли је могуће? Стих је изгледа, ипак, надјачао критичку реч. Бесмртност песника, чиме год заслужена, не може се порећи. Живеће и поништиће, а чини се да већ јесте, оно што сам о њима негда говорио. Јоване! Ниси могао да прођеш без грешака. Може ли ико?”

Окрену последње странице читанке на којима су биле исписане биографије. Међу одредницама се нашло и његово име, свега неколико редова испод Дисовог. И ту су, оловком, исписивани неки коментари.

Чудне мрље су се назирале под славим светлом. Погнуо је главу и помислио да су то трагови суза. „Шта је важније?”, запитало се. „Реч која спутава уметника ил’ реч која ослобађа душу? Чак и када је квари, доказује своју снагу. Стих је драгоцен, да! Јер свет око песме кружи, а живот се, изгледа, ипак мери ритмом рима и стиха.”

Погледа кроз прозор, ка Скерлићевој, својој улици, и затвори очи. „Нека се допуњују – песник и критичар. Нек’ придржавају и саплићу један другог. Можда је то једини начин да преживе. Није све што пропадне ружно, нити је нужно да ружно пропадне”.

Спусти се низ степенице и пође ка углу Скерлићеве и улице Боре Станковића. Док је ходао, помиловаше га звона из Храма Светог Саве.